

Nr 842

Av herr Lindkvist och fru Eriksson i Stockholm, om de eftersatta gruppernas problem.

På initiativ av Folksam och med stöd av dess Råd för social information har professor Gunnar Inghe och socionom Maj-Britt Inghe gjort en studie av de eftersatta grupperna i vårt land. Studien gäller två olika typer av problem. Dels granskas förhållandena för mer »normala» grupper med sociala svårigheter: låginkomstgrupper, understödstagare, arbetslösa, mångbarnsfamiljer, ensamma mödrar, sjuka, bostadslösa, inflyttade, friställda osv. Dels går man igenom olika grupper av vad man kallar samhällets »utstötta»: kriminella, prostituerade, veneriskt sjuka, narkotikamissbrukare, alkoholskadade, hemlösa m. fl.

För båda kategorierna konstateras hur kvarstående brister i samhället kan få ytterst allvarliga konsekvenser för individen.

Särskilt anmärkningsvärt är att dessa brister i välfärdssamhällets trygghetssystem speciellt drabbar barnen. Författarna frågar sig med rätta om det inte nu är hög tid att välfärdssamhället tar itu med detta: »Bör inte 'välfärden' vara så beskaffad att i varje fall barnen får trygghet? Och är det inte rimligt att alla barn behandlas lika? Kan man över huvud taget kalla Sverige ett välfärdssamhälle, när redan spädbarnen får erfara att välfärden ännu i dag är graderad och stora grupper privilegierade?»

Gemensamt för de »utstötta» är att de inte följer gängse normer i samhället. De har en tendens till isolering som utgår både från dem själva och från omgivningen. De är ofta kringflackande och har en dragning till urbaniserade områden. De är påfallande oberäknliga, oförmögna att fullfölja initiativ och planer, saknar stabil målsättning, är opålitliga i föresatser och engagemang.

Frekvensen psykiskt sjuka och avvikande är stegrad. Särskilt allvarligt är att problematiken visar tendens till upprepning i nästa generation och att vissa av dessa beteenden blir allt allvarligare.

Författarna frågar sig vad detta kan bero på och skisserar svar i sex punkter:

1. Trygghetssystemet är i stort utformat efter ekonomiska behov. Men det finns också emotionella behov, behov av samvaro, av framgång, omväxling, som man inte kunnat bemästra.

2. Även om man bara tar hänsyn till rent materiella behov måste konsta-

teras att välfärdssystemets minimistandard ingalunda täcker alla behov. Standardskillnaderna och orättvisorna är lika iögonenfallande som någonsin förut — lyx och överflöd å ena sidan, torftighet, bekymmer och hemlöshet å den andra. Det finns alltså underlag för besvikelser, vantrivsel och desperation.

3. Även om man accepterar minimifilosofien är trygghetssystemet ofullkomligt. Problemgrupperna är utstötta, inte alltid skötsamma, sparsamma, förutseende. För dem räcker inte alltid lönen, sjukpenningen eller arbetslöshetsunderstödet. Försäkringstryggheten är inte konstruerad för sådana människor — de faller utanför.

4. Trygghetssystemet utgår också ifrån att människor vill göra rätt för sig. Men problemgrupperna har ofta dålig arbetsmotivation, bristande uthållighet i arbetet och råkar ut för ständiga ombyten.

5. Trygghetssystemet förutsätter vidare att den hjälp som samhället erbjuder alltid har en positiv effekt. Att vissa skadeverkningar också kan uppträda är dock inte obekant. Problemfamiljen riskerar att bli passiv och oföretagsam. Det personliga initiativet kan komma att utarmas.

6. Trygghetssystemet utgår slutligen ifrån att människor kan och vill begagna de hjälpmöjligheter samhället erbjuder. Men många av problemfallen är så slappa, likgiltiga och oföretagsamma att de inte gitter hålla sig framme, inte förstår vad de skall göra. En del kan å andra sidan vara särskilt aktiva, när det gäller att bevaka sina förmåner, ständigt på språng för att skaffa pengar på olika håll.

Denna analys av de eftersatta grupperna i vårt samhälle innebär inte, vilket författarna också påpekar, att välfärdspolitiken är misslyckad. Den är emellertid ofullständig och frågan är hur man skall bygga ut och komplettera den.

De frågor som behandlas i denna utredning är djupt allvarliga. De eftersatta grupperna är brokiga och deras problem starkt skiftande. Men det rör sig om ett mycket betydande skikt, som i ett eller annat avseende inte blivit delaktiga av välfärdspolitiken. Allvarligast är att situationen i vissa avseenden förvärras.

I långa stycken är detta kommunala problem. Det gäller att sanera slumbostäderna, att bygga ut åldringsvården, effektivisera nykterhets- och narkomanvården. Men det är å andra sidan ingen tvekan om att urbaniseringen, strukturrationaliseringen, hela den föränderlighetens vind som blåser över vårt land skapar problem som inte kan lösas av en aldrig så förutseende kommunalpolitik, dels därför att vi ännu vet för litet om dessa eftersatta gruppernas problem, dels också för att vi inte riktigt är på det klara med hur vi skall komma till rätta med dem. Det behövs därför enligt vår uppfattning djupgående studier på bred front av de havererade gruppernas problematik. Det är möjligt att man därvid kommer att behöva beträda radikalt nya vägar.

Under återopande av ovanstående hemställer vi,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära
utredning om de eftersatta grupper i samhället som inte
nås av den svenska välfärdspolitiken.

Stockholm den 26 januari 1967

Oskar Lindkvist (s)

Nancy Eriksson (s)
